

РАДА СУДДІВ УКРАЇНИ

01601, м. Київ, вул. Липська, 18/5, тел.: (044) 277-76-29, факс: (044) 277-76-30

05 червня 2020 року

м. Київ

РІШЕННЯ

№ 32

На розгляді у Верховній Раді України перебуває низка проектів, що безпосередньо стосуються питань відправлення правосуддя, зокрема:

проект постанови від 21 травня 2020 року № 3521 "Про схвалення Концепції першочергових заходів із подальшого здійснення судової реформи в Україні";

проект Закону України від 25 травня 2020 року № 3534 "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" щодо забезпечення участі Громадської ради доброчесності у оцінюванні на відповідність займаній посаді судді;

проект Закону України від 15 травня 2020 року №3495 "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" щодо обмеження максимального розміру суддівської винагороди під час дії надзвичайної ситуації в Україні;

проект Закону України від 18 травня 2020 року № 3500 "Про внесення змін до Кримінального кодексу України щодо відповідальності за постановлення суддею (суддями) упередженого судового рішення", яким пропонується статтю 375 Кримінального кодексу України викласти в новій редакції;

проект Закону України № 2742 від 15 січня 2020 року "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів";

проект Закону України № 3104 від 21 лютого 2020 року "Про внесення змін до Закону України "Про судоустрій і статус суддів" (щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності судді, який виніс рішення з порушенням меж застосування обмежень прав) тощо.

Окрім того, Указом Президента України №203/2020 затверджено Річну національну програму під егідою Комісії Україна – НАТО на 2020 рік, частина заходів якої стосуються судової влади.

Комісія з питань правової реформи, яку було створено Указом Президента України від 7 серпня 2019 року № 584/2019 для розробки пропозицій з питань вдосконалення правової системи України, фактично не працює. Як наслідок, представники судової влади фактично не мають впливу на державну політику у сфері правосуддя.

Взаємовиключні та непослідовні законодавчі ініціативи у сфері правосуддя у 2019-2020 роках свідчать про відсутність єдиного бачення щодо майбутнього судової влади. Деякі з них становлять загрозу для незалежності суддів, про що зазначала Вища рада правосуддя у консультативних висновках.

Окремо варто зупинитись на численних ініціативах щодо внесення змін до статті 375 Кримінального Кодексу України, яка в Україні у більшості випадків використовується виключно як спосіб неправомірного впливу та тиску на суддів.

З цього приводу варто нагадати, що у звіті за результатами четвертого раунду оцінювання України щодо запобігання корупції серед народних депутатів, суддів та прокурорів, ухваленому на 76-му пленарному засіданні Групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO) 19-23 червня 2017 року та оприлюдненому 8 серпня 2017 року, GRECO рекомендувала скасувати кримінальне правопорушення "Постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови" (стаття 375 Кримінального кодексу) та/або, як мінімум, іншим чином забезпечити, що це та будь-яке інше положення про кримінальне правопорушення криміналізують виключно умисні порушення у сфері судочинства, а правоохоронні органи не зловживають такими нормами для неправомірного впливу та тиску на суддів (рекомендація XIII).

У новому звіті за результатами четвертого раунду оцінювання України щодо запобігання корупції серед народних депутатів, суддів та прокурорів, прийнятому на 84 пленарному засіданні Групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO) 2-6 грудня 2019 року та оприлюдненому 26 березня 2020 року, GRECO дійшла до висновку, що рекомендацію XIII не виконано.

При цьому GRECO критично ставиться до будь-яких законопроектів щодо внесення змін до статті 375 Кримінального Кодексу України, за винятком тих, що передбачають її декриміналізацію.

Відтак, необхідно на законодавчому рівні вжити заходів, спрямованих на виконання рекомендації GRECO, та скасувати кримінальне правопорушення "Постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови" (стаття 375 Кримінального кодексу).

Рада суддів України також звертає увагу, що окремі закони, ухвалені у 2020 році, не узгоджуються з загальними принципами правосуддя, а подекуди й суперечать їм.

Так, відповідно до статті 129-1 Конституції України суд ухвалює рішення іменем України. Судове рішення є обов'язковим до виконання. Держава забезпечує виконання судового рішення у визначеному законом порядку. Контроль за виконанням судового рішення здійснює суд.

Відповідно до абзацу восьмого статті 2 частини другої Прикінцевих положень Закону "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік" від 13 квітня 2020 року №553-ІХ установлено, що тимчасово, з дня набрання чинності цим законом і до 1 січня 2021 року не застосовуються норми

частини першої статті 25 Бюджетного кодексу, якими передбачено здійснення Казначейством безспірного списання коштів державного бюджету та місцевих бюджетів на підставі рішення суду.

При цьому, виконавчий документ відповідно до пункту 6 Порядку виконання рішень про стягнення коштів державного та місцевих бюджетів або боржників, затвердженого постановою КМУ від 03 серпня 2011 року №845, приймається до виконання, але безспірне списання коштів відповідно до підпункту 4 пункту 13 Порядку зупиняється.

Законом запроваджено мораторій на виконання судових рішень, в яких боржником є держава. Фактично, держава, замість забезпечення виконання судових рішень, створює нібито законну підставу для їх невиконання, звільняє сама себе від відповідальності перед людиною. Як наслідок, усі рішення, в яких боржником є держава, щонайменше у 2020 році не будуть виконані.

Виконання судових рішень заблоковано також в інших справах, оскільки Законом України від 30 березня 2020 року № 540-ІХ "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)" продовжено строки на апеляційне оскарження рішення.

У зв'язку із цим всі судові рішення судів першої інстанції, які були ухвалені під час дії карантину, набудуть чинності лише після його закінчення, тобто коли закінчиться строк на апеляційне оскарження. Відтак, виконання цих рішень є неможливим навіть у випадку, коли сторони з ними згодні і не мають намір оскаржувати.

Також продовжено інші процесуальні строки, зокрема, щодо зміни предмета або підстави позову, збільшення або зменшення розміру позовних вимог, апеляційного оскарження, залишення апеляційної скарги без руху, повернення апеляційної скарги, подання заяви про скасування судового наказу, розгляду справи по суті, строки, на які зупиняється провадження, подання заяви про перегляд судових рішень за нововиявленими або виключними обставинами, звернення зі скаргою, оскарження рішення третейського суду, судового розгляду справи, касаційного оскарження, подання відзиву.

Зазначені законодавчі зміни фактично зупинили відправлення правосуддя у справах цивільної, адміністративної та господарської юрисдикції, а також надали можливість недобросовісним учасникам судових проваджень зловживати процесуальними правами.

Крім того, аналіз останніх законодавчих ініціатив, якими суттєво зменшено розмір суддівської винагороди всупереч нормам Конституції України, дає підстави вважати, що саме вони вже призвели до хвилі відставок суддів, які не досягли 65-річного віку та ще могли працювати.

Це, у свою чергу, лише поглиблює кадрову кризу, спричиняє надмірне навантаження на суддів, що залишилися, впливає на якість правосуддя.

Загальновідомим є те, що упродовж останніх років суттєво погіршилась ситуація з кадровим забезпеченням судів. У судах в середньому не вистачає 40% суддів.

В останні місяці ситуація з кадровим забезпеченням судів має тенденцію до ще більш суттєвого погіршення.

Так, станом на 01 березня 2020 року в Україні працював 5001 суддя, вакантними залишалися 2063 посади (дефіцит кадрів складав 41,2%), з них в апеляційних адміністративних судах – 61, апеляційних господарських – 54, апеляційних загальних – 336, окружних адміністративних – 111, місцевих господарських – 125, місцевих загальних – 1376.

Станом на 01 травня 2020 року в Україні працював 4951 суддя (дефіцит кадрів зріс до 42,6%), вакантними залишалися 2110 посад (+53), з них в апеляційних адміністративних судах – 63 (+2), апеляційних господарських – 55 (+1), апеляційних загальних – 346 (+10), окружних адміністративних – 121 (+10), місцевих господарських – 127 (+2), місцевих загальних – 1398 (+22).

Особливо загострюється ситуація з кадровим забезпеченням у апеляційних судах.

Так у Харківському, Сумському, Черкаському, Запорізькому та Закарпатському апеляційних судах кількість вакантних посад суддів станом на 01.05.2020 року перевищувала 50% від штатної чисельності та становила 62%, 56%, 53%, 52%, 52% відповідно.

28 травня 2020 року Вищою радою правосуддя розглядалось 7 заяв суддів про вихід у відставку, з них 4 заяви суддів Харківського апеляційного суду, які були задоволені.

Наразі в Харківському апеляційному суді залишилось працювати 16 суддів з 60 штатних посад (дефіцит кадрів складає 73,3%). При цьому юрисдикція Харківського апеляційного суду поширюється на 37 місцевих загальних судів м. Харкова та Харківської області і цей суд є одним з найбільших як за охопленням судів першої інстанції, так і за навантаженням.

Так, упродовж січня-березня 2020 року до Вищої ради правосуддя щомісячно в середньому надходило 14 заяв суддів про відставку, у квітні їх кількість становила – 20, у травні – 30. Можемо констатувати, що кількість таких заяв зростає вдвічі. Все це загрожує судам першої та апеляційної інстанцій кадровим колапсом.

Крім того, внаслідок припинення роботи Вищої кваліфікаційної комісії суддів України були зупинені процеси відбору, переведення, відрядження та призначення суддів, призупинено кваліфікаційне оцінювання суддів. Такими, що не завершили процедуру проходження кваліфікаційного оцінювання, залишаються понад 2 237 суддів.

Заслухавши та обговоривши інформацію Голови Ради суддів України Моніча Б.С. щодо заходів із подальшого здійснення судової реформи в Україні, відповідно до статті 126, частини восьмої статті 133 Закону України "Про судоустрій і статус суддів" та Положення про Раду суддів України, затвердженого Х

позачерговим з'їздом суддів України 16 вересня 2010 року (зі змінами), Рада суддів України

в и р і ш и л а:

Звернути увагу Президента України, Верховної Ради України, Кабінету Міністрів України, Міністерства юстиції України на необхідність залучення Ради суддів України та суддівської спільноти до роботи над концепціями та проектами законів, спрямованих на реформування судової влади.

При визначенні пріоритетних напрямків реформування у першу чергу зосередитися на вирішенні проблеми недостатності кадрів, належного фінансування судової гілки влади, впровадження інструментів електронного правосуддя.

На законодавчому рівні додатково закріпити можливість повідомлення учасників процесу про час та місце судового засідання, а також надсилання їм документів за допомогою будь-якого месенджера, який дозволяє провести ідентифікацію особи та пересвідчитися в отриманні і прочитанні нею відповідного повідомлення/повістки/документа.

Пришвидшити прийняття законів, що врегульовують порядок обрання та статус Вищої кваліфікаційної комісії суддів України у відповідності до європейських стандартів.

Переглянути та скасувати положення абзацу восьмого статті 2 частини другої Прикінцевих положень Закону від 13 квітня 2020 року №553-ІХ "Про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2020 рік" та Закону України від 30 березня 2020 року №540-ІХ "Про внесення змін до деяких законодавчих актів України, спрямованих на забезпечення додаткових соціальних та економічних гарантій у зв'язку з поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19)" в частині, що перешкоджає виконанню рішень суду та відправленню правосуддя в Україні.

На законодавчому рівні вжити заходів, спрямованих на виконання рекомендації Групи держав по боротьбі з корупцією (GRECO), та скасувати кримінальне правопорушення "Постановлення суддею (судьями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови" (стаття 375 Кримінального кодексу).

**Голова
Ради суддів України**

Б.С. Моніч